

Pedagógiai és tankönyvkiállítás Budapestén.

Nem tartozunk a tanügyi kiállítások és kongresszusok rajongói közé. Évtizedes részvétel és tapasztalás meggyőzött arról, hogy a belőlük leszűrhető eredmények és tanulságok távolról sem állnak arányban a befektetett szellemi és anyagi értékekkel, aminek folyományaként a komoly szakkörök tartózkodó álláspontja is mindjobban megérlelődött.¹ Evégből valóban érdemes volna a kiállítások és kongresszusok intézményét magasabb, hogy úgy mondjuk: elvi szempontból szóvátenni.² Ezúttal amazokra szorítkozva, a következő kérdéseket lehetne (kellene) elfogulatlanul megvitatni. Mi adja meg az e fajta (iskolai, országos, nemzetközi) kiállításoknak létjogosultságát? Mi a (valódi vagy burkolt) céljuk? Mennyiben szolgálják az iskola ügyét, a közgazdaságét (ipar, kereskedelem), a személyi érdekeket? Mikor van helye ilyen kiállításnak? (Nem ötletszerűen, hanem alkalomadtán s ha van miről beszámolni; ilyen alkalmi kínáltközt volna pl. a jövő évi III. Egyetemes Tanügyi Kongresszussal kapcsolatban.) Kinek részére rendezzük? (Ifjúság, közönség, szakkörök vagy mindhárom részére.) Célirányosan hogyan kell szervezni, rendezni; mit szabad és kell kiállítani és mit nem? S végül hogyan folytatódnak le a kiállítás és mi történjék a kiválóan értékes tárgyakkal? (Bírálóbizottság, tan-szermúzeum.)

Mindenekelőtt a kiállítás tartalmáról óhajtunk rövid összefoglaló képet adni s evégből a hivatalos katalógussal kezünkben röptében bejárjuk a Nemzeti Múzeum díszes helyiségeit. A lépcsőcsarnokban iskolaépítési tervek és homlokzatrajzok láthatók, a folyosón, falon és szekrényekben elemi iskolai tanulók rajzai s különböző kézimunkái. A kupolaterem négy nagy csoportot foglal magában: 1. A székesfővárosi elemi iskolákat. 2—3. A többi elemi népiskolákat és 4. Az önálló gazdasági népiskolákat. Két szekrényben: magyar ábécéskönyvek a XVII. századtól a világháború kitöréséig és a tankönyvillusztráció fejlődése. E terem közepén a tankönyvügyi bizottság működését mutatják be; ettől balra a könyvkiadók kiállítása, jobbra

¹ V. ö.: *Eine vieljährige internationale Erfahrung in Sachen der Weltausstellungen und Weltkongresse hat mich zu einem nicht weniger als bedingungslosen Anhänger dieser Veranstaltungen gemacht, denen gegenüber eine strenge, aber objektive Kritik am Platze ist* (Zeitschrift für das Realschulwesen, Wien 1905, 385. l.: *Das Mittelschulwesen der Vereinigten Staaten und die Unterrichtsabteilungen der Weltausstellung zu St. Louis 1904*).

² A németek már régebben ráeszméltek erre. Egyikük könyvet is írt a világkongresszusok szervezésének technikájáról.

a minta-tanterem a Magyar Földrajzi Intézet térképeivel és a pedagógiai irodalom legújabb termékeivel. A kiállítás zöme a díszteremben talált elhelyezést a következő csoportokban: 1—2. Polgári fiú- és leányiskolák. 3. Iparostanonciskolák. 4. Felső mezőgazdasági iskolák. 5. Középiscolák (törvények, rendeletek, térképek, grafikonok, épületrajzok, gyakorlati tanítás valamennyi iskolatípusban, cserkészlet, új tankönyvek stb.). 6. Gyógypedagógiai intézetek. 7. Tanító- és óvónőképző-intézetek (részletes és gazdag). 8. Kereskedelmi tanintézetek. — Itt jegyezzük meg, hogy a 47 oldalra terjedő katalógus, amelynek élén a kiállítás szervezőjének, Kőrösi Henriknek, hangulatos tájékoztatója olvasható, nem mérül el a kiállított tárgyaknak hagyományos felsorolásában, hanem igen helyesen inkább arra törekszik, hogy a különböző iskolanemek céljának és tantervi különlegességének és újításainak felsorolásával a laikusokat és szakembereket ügyesen tájékoztassa. Egyébiránt a kiállított tárgyak eredete, rendeltetése stb. jól alkalmazott felírások útján mindenki részére hozzáférhető és nagyban elősegíti a kiállítás élvezését, tanulmányozását.

A kiállítás a *munka* jegyében áll: mindenünnen a tanulók és a tanerők munkája ötlük szemünkbe. A tanulók *öntevékenységének, tehetségének, az iskolán belül és az iskola körüli munkásságának*, a hagyományos tantárgyaktól független s egy-két évtized előtt még nem remélt képe tárul elénk. Bevallott célja s mindvégig tudatosan követett irányelve: a *ma* iskolájában folyó munka szemléltetése és *az utolsó években elért haladás* bemutatása az óvóktól a tanítóképzőig s középiscoláig. A multnak és jelennek megkapó ábrázolásban történő összehasonlítása egyik legérdekesebb specialitása ennek a kiállításnak.

E sorok írója, aki végigélvezte a milleniumi országos kiállítás és végigszenvedte a párizsi, londoni, st. louis-i világkiállítások óriásméretű tanügyi csarnokait a bennük felhalmozott rengeteg anyaggal, elfogult hangulatban lépett a Nemzeti Múzeum káprázatos kupolacsarnokába, de minél tovább haladt és szemlélte a kiállítást, annál inkább kénytelen volt magába szállni és a bevezetésben hangoztatott pesszimizmus ellenére elismerni, hogy itt egy szeretettel és lelkesedéssel végzett művel áll szemben, amelyen *magyar szellem* vonul végig, amelyben *magyar lélek* lüktet s amelynek érdekében mindegyik fél legjobb tudását vitte harcba. Ezzel a felemelő összbnyomással szemben a gáncsoló kritikának el kell némulnia. Hogy a számos egyéni eredeti, leleményes ötlet mellett sablonos s felesleges dolgok is akadnak, hogy a kiállítás nem tökéletes, nem egyenletes s teljes és az irányelvek nem minden csoportban érvényesültek egységesen, azt jórészt annak a rövid időnek tudjuk be, amely alatt ezt a kiállítást elővarázsolták. Az érdekelték és hivatottak

merő összehasonlítás révén bizonyára maguk is rájöttek a hiányokra és hibákra s értékes tanulságokkal gyarapodtak a jövő eszményibb megvalósítása érdekében a nemes versengés jegyében. Az anyagnag rendszeres ismertetése és szakszerű megbírálása itt messzire vezetne,³ de egyébként is elmondhatjuk a nagy német költővel: *Wer vieles bringt, wird manchem etwas bringen*. Ámde az általános tanulságokon kívül meg kell emlékeznünk néhány kedves és tanulságos ötletéről, amelyeknek megvalósítása valóságos „élő kiállítás”-számba ment. Ilyenek a fiúknak s leányoknak a helyszínén készített agyag- és papírmunkái, a leányok ének- s a fiúk zenekara, minő megannyi örvendetes jelenség, amely az iskolát az éléhez és a közönséghez közelebb hozza s biztatóan int egy szebb jövő felé.

A magunk részéről még a következő időszzerű szempontok méltatását ajánlanók. Az eddigienél is nagyobb megszorítását, illetőleg kiküszöbölését mindazoknak a sablonszerű tárgyaknak és kimutatásoknak, amelyek különösebb tanulságokkal nem járnak, a közönséget nem érdeklik, a szakkörök részére pedig feleslegesekek. A főbb irányelvek szemmeltartásával tág teret kell engedni a valóban értékes egyéni megnyilatkozásoknak, még pedig mind a tanulók, mind a tanérek részéről. Az eddigienél jóval különb elbánásban részesítendők a modern technikai vívmányok, illetőleg alkalmaztatásuk az iskolában (gépírás, telefon, mozgóképek, grammofon az élő nyelvek tanításában stb., rádió). A bírálóbizottság (jury) nyomban a kiállítás megnyitása után fogjon munkájához, mert az ilyen illetékes elismerés s jutalmazás csak ösztönzően hat. A katalógus közölje a valóban értékes tárgyak s érdekes kimutatások kicsinyített mását. Ezekből nagy számmal különlenyomatok készítenők, amelyek a közönségnek szabad rendelkezésére álljanak. Mert ne feledjük, az ilyen kiállításoknak eddig alig méltányolt, de talán legértékesebb hatása, hogy közelebb hozza az iskolát a nagyközönséghez, amely, látva a tanítóság önzetlen odaadásával elért biztató eredményeket, engedni fog oly gyakran s hátrányosan tapasztalt elfogultságából, hogy ne mondjuk az iskolával s tanítósággal szemben tanusított ellenséges hangulatból s megnyugvással s hálásan fog tudomást venni arról, hogy legféltettebb kincsét jó kezekre bízta. Végül a valóban maradandó értékű tárgyakat egy Országos Tanszermúzeumban kellene elhelyezni — ha majd ismét lesz.

K. F.

³ Ilyennel próbálkoztam meg a következő művecskében: *Beiträge zur Kenntnis des modernen Volksschulwesens von Frankreich, mit Berücksichtigung der übrigen auf der Pariser Weltausstellung vertretenen Länder* (Gotha, F. Behrend 1890, 57 l.).